

Зовнішня будова листка

- **Листок**, як правило, - плоский дорсивентральний орган, форма і розміри якого сприяють утворенню максимальної фото синтезуючої поверхні при оптимальних значеннях транспірації. Кількість листків на рослині дуже різне. Вважається, наприклад, що одне дерево дуба несе на собі до 250000 листків. Плaska форма робить листки біфациальними, тобто двосторонніми. Тому можна говорити про верхню та нижню сторони листка, маючи на увазі орієнтацію цих сторін по відношенню до верхівки пагона. Верхню сторону можна також назвати брючною, або адаксильною, а нижню – спинною, або абаксильною. Це пов'язане з положенням листового зачатку у бруньці. Верхня та нижня сторони нерідко дуже різняться між собою за анатомічною будовою, характеру жилкування та забарвленню.

- Розміри листків часто різняться у межах від 3 до 10 см, однак відомі величезні листя деяких пальм до 15 м довжиною. Крупні листя відомого амазонського латаття вікторії королівської досягають 2 м у діаметрі. Розміри, форма та ступінь розсіченості листків, хоча і являються спадковими ознаками виду, дуже часто мінливі і залежать від умов існування.

Листок складається з:

- — черешка,
- — листкової пластинки,
- — прилистків.

Листкова пластинка — основна частина листка.

Черешок — стеблоподібний перехід між листковою пластинкою і основою.

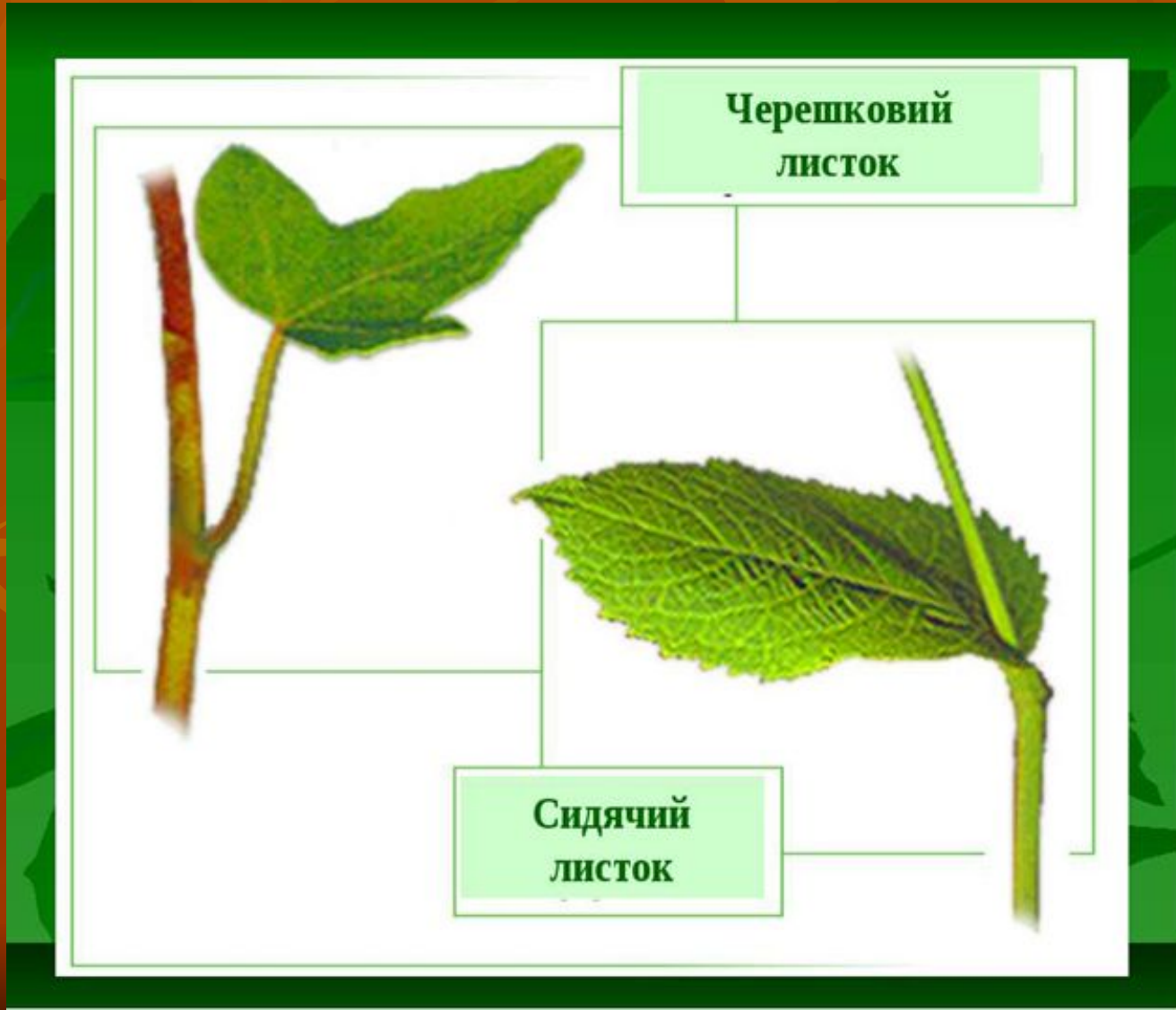
У деяких рослин черешків немає, такі листки на відміну від черешкових називаються сидячими.

Прилистки — листкоподібні утворення біля основи черешка листка, які служать для захисту молодого листя та пазушної бруньки.

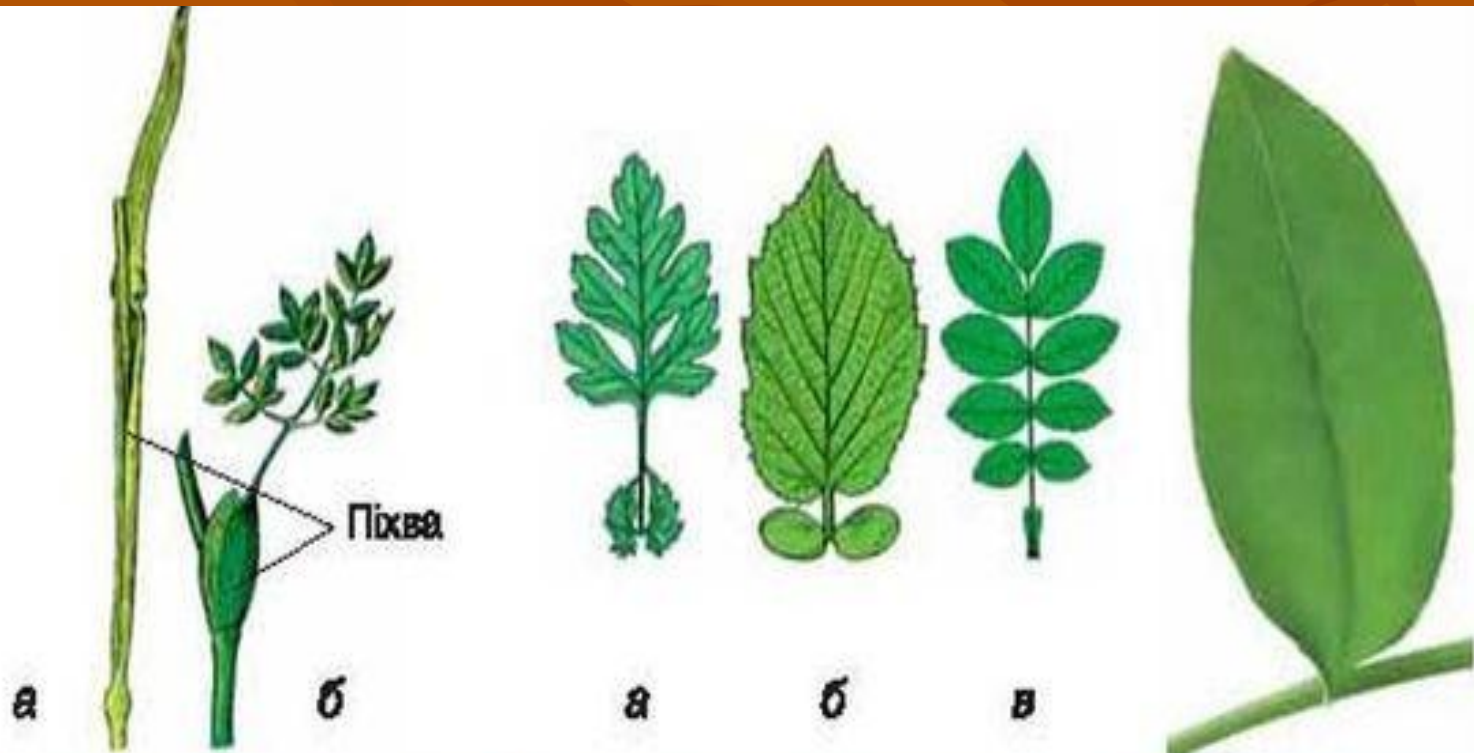
Будова листка

- Пластинка – головна частина листка, що, як правило, виконує його основні функції. Редукується пластинка дуже рідко, і тоді її функції приймають або розширений листовидний черешок – філлодій (австралійська акація), або крупні листовидні прилистки.
- Черешок зазвичай округлий або сплюснутий у поперековому розрізі. Крім опорної та провідної функції він, довгий час зберігаючи здатність до вставного росту, може регулювати положення пластинки, вигинаючись у напрямку до світла. Нерідко черешок не розвивається, і тоді листок називають сидячим. Лист з черешком називають черешковим.

- Основа листа приймає різну форму. Дуже часто вона звужена або має вигляд невеликого потовщення (листова подушечка). Однак не рідко, особливо у злаків та зонтичних, вона розростається і утворює замкнену або незамкнену трубку, що зветься листовою піхвою. Листова піхва захищає пазушні бруньки, сприяє довгому збереженню інтеркалярної меристеми стебла і нерідко слугує засобом додаткової опори пагона.
- У процесі формування листка прилистки розростаються раніше пластинки і грають захисну роль, складаючи частину брунькових покривів. Після розгорнення бруньок прилистки часто опадають або підсихають. Іноді вони мають такі ж розміри як і листкова пластинка (особливо у складних листків) і функціонують як фото синтезуючі органи. У родині гречішних прилистки у результаті зростання утворюють розтруб, що охоплює стебло над вузлом у вигляді короткої півчастої трубки.

Мал. 106. Листки злаків (а) і зонтичних (б) з основами, перетвореними у піхви

Мал. 107. Черешкові листки з прилисками: а — клеверу; б — ліщини; в — шипшини

Мал. 108. Сидячий листок медунки

Сидячі листки

Кукурудза солодка

Пшениця тверда

Алоє деревовидне

Черешкові листки

Вишня солодка

Персик кримський

Береза бородавчаста

Смородина чорна

Липа серцевидна

Форми, які може приймати листові пластинки

Листки дуже різняться за формою, характером основи, верхівки та іншими особливостями листової пластинки. Особливо великий поліморфізм у листків водних рослин.

При характеристиці листової пластинки звертають увагу на її форму, верхівку, основу і край.

Листкові пластинки за формою бувають:

- — лінійні (злаки),
- — овальні (акація),
- — ланцетні (верба),
- — стрілоподібні (стрілолист),
- — округлі (осика),
- — серцевидні (липа).

Форма листової пластинки

Листовая
пластинка

Округлая

Линейная

Широколанцетная

Формы листовых пластинок

стреловидная

яйцевидная

Обратнойцевидная

узколинейная

ланцетная

3-лопастные

перисто-рассеченная

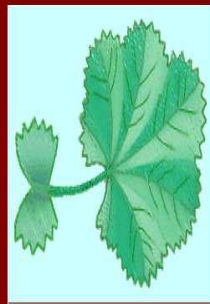
продолговатая

Форми краю листкової пластинки

- — цілокрайї,
- — зубчастий,
- — пилчастий,
- — виїмчастий.

Форма края листовой пластинки

Цельно-крайний

Зубчатый

Пильчатый

Городчатый

Выемчатый

Залежно від розміру і форми розсіченості пластинки розрізняють:

- — лопатеві (дуб — розрізи сягають чверті ширини листкової пластинки),
- — роздільні (мак — розрізи більші за чверть ширини листкової пластинки),
- — розсічені (реп'ях — розрізи досягають середини листкової пластинки).

Листя маку

Листя дуба

Листя реп'яху

Література та інтернет-ресурси, які були використані

- 1. Л.І.Остапченко, П.Г.Балан, Н.Ю.Матяш, М.М.Мусієнко, П.С.Славний, В.В.Серебряков, В.П.Поліщук. Біологія. 6 клас. Підручник.
- 2. Листок. Зовнішня будова листка. Повні уроки.
<http://school.xvatit.com/index.php?title=%D0%9B%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BA.%D0%97%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D1%96%D1%88%D0%BD%D1%8F%D0%B1%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BA%D0%B0.%D0%9F%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D1%96%D1%83%D1%80%D0%BE%D0%BA%D0%B8>
- 3. Зовнішня будова листка.
<http://dovidka.biz.ua/zovnishnya-budova-listka/> Довідник цікавих фактів та корисних знань © dovidka.biz.ua
- 4. Листок – бічна частина пагона. Зовнішня будова листка.
<http://www.refine.org.ua/pageid-366-1.html>
- 5. Рослини – загальна характеристика.
<http://ua.textreferat.com/referat-3215-2.html>
- 6. Листок.
<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BA>
- 7. Яндекс. Картинки.